

Εγκυκλοπαίδεια των Οχλήσεων #6

(Φεβρουάριος 1986)

Μετάφραση: Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι
(Αιγάλεω, Απρίλιος 2023)

ABÉCÉDAIRE (ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙ)

Ένα αλφαβητάρι είναι ένα “βιβλιάρaki με το οποίο τα παιδιά μαθαίνουν τα βασικά στοιχεία της ανάγνωσης”. Επίσης ένας εναλφάβητος, σύμφωνα με έναν ορισμό της Unesco που ανάγεται στο 1962, “είναι ένα πρόσωπο που έχει αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις και δεξιότητες για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων όπου ο αλφαβητισμός είναι απαραίτητος για να παίζει κανείς έναν ρόλο στην ομάδα και στην κοινότητά του, και του οποίου οι μαθησιακές επιδόσεις στην ανάγνωση, τη γραφή και την αριθμητική είναι τέτοιες που του επιτρέπουν να χρησιμοποιεί συνεχώς αυτές τις ικανότητες για την αυτοανάπτυξή του και την ανάπτυξη της κοινότητας, και να συμμετέχει ενεργά στη ζωή της χώρας του”.

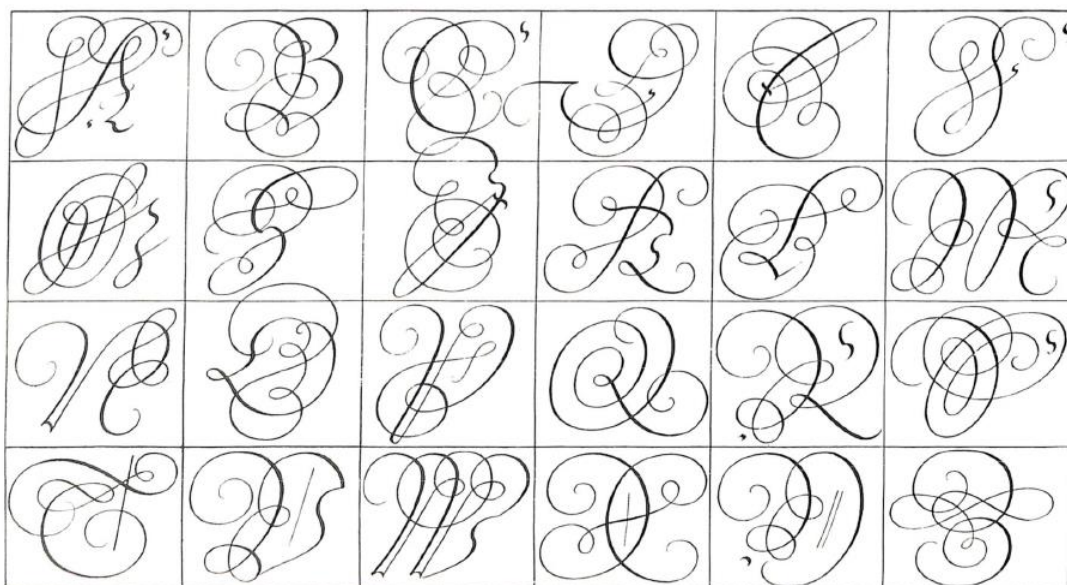
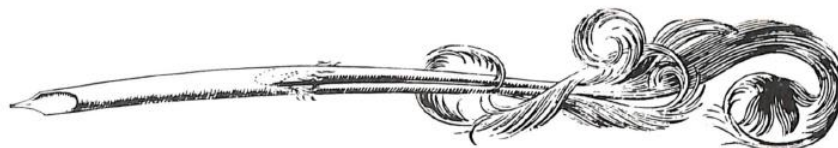
Βλέποντας τι σημαίνει σήμερα, τόσο στις σύγχρονες κοινωνίες όσο και σε αυτές που πασχίζουν να γίνουν σύγχρονες, “να παίζει κανείς αποτελεσματικά έναν ρόλο στην ομάδα και στην κοινότητά του” ή “να συμμετέχει ενεργά στη ζωή της χώρας του”, χωρίς να μιλήσουμε καν για “αυτοανάπτυξη” ή για “ανάπτυξη της κοινότητας”, διακρίνουμε αμέσως ποιες μπορεί να είναι οι “αναγκαίες γνώσεις και δεξιότητες”. Ο μικρός βαθμός στον οποίο ποικίλλουν, ανά την υφήλιο και στα διάφορα επίπεδα της κοινωνικής ιεραρχίας, δεν μπορεί να κρύψει το γεγονός ότι πρόκειται παντού και πάντα για την ανάγνωση των οδηγιών χρήσης της υποταγής, για τη σύνταξη απαντήσεων στα ερωτηματολόγια του κράτους, για τον ακριβέστερο δυνατό υπολογισμό του μεριδίου καθενός στην επιβίωση. Και ας μη μας πει κανείς για τον πνευματικό πλούτο που υποτίθεται ότι εμείς απολαμβάνουμε εγωιστικά, και στον οποίο θα έπρεπε να έχουν πρόσβαση οι αγρότες του Άνω Λίγηρα ή της Άνω Βόλτα. Ακόμα και εδώ, το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας πρέπει να διατηρείται σε μια αμυδρά αλφαβητισμένη άγνοια όχι για να απολαμβάνουμε ως εστέτ τους θησαυρούς της κουλτούρας, αλλά για να ανεχόμαστε τον πιο εκλεπτυσμένο σκοταδισμό της θεαματικής κουλτούρας. Ποιος θα μπορούσε να πιστεύει ότι η κουλτούρα ενός αμερικανού φοιτητή αποτελεί κάτι που μοιάζει με “προνόμιο”;

Ο ορισμός της Unesco έχει επομένως το πλεονέκτημα ότι καταδεικνύει, μέσω του ακούσια περιοριστικού χαρακτήρα του, τη μετάβαση από τον παλιό αναλφαβητισμό, που είναι ουσιαστικά ασύμβατος με τη συμμετοχή στη λειτουργία μιας σύγχρονης οικονομίας, στον αναλφαβητισμό της επαυξημένης άγνοιας. Σίγουρα αυτός ο νέος αναλφαβητισμός δεν στερείται ορισμένων χαρακτηριστικών που τον καθιστούν φαινομενικά παρόμοιο με τον παλιό: απώλεια της ορθογραφίας, ακραία εκπτώχευση του λεξιλογίου και της σύνταξης. Όμως στην περίπτωση αυτή πλήττεται και η προφορική γλώσσα, και επομένως πρόκειται βαθύτερα για μια αποσύνθεση της

γλώσσας, μέσω της οποίας καταργείται η περίφημη απόσταση μεταξύ των προφορικών και των γραπτών γαλλικών, για την οποία έχουν ξεστομιστεί τόσες ανοησίες, και με βάση την οποία, διασχίζοντάς την περισσότερο ή λιγότερο αυθεντικά, ορισμένοι συγγραφείς (Σελίν [Céline, Louis-Ferdinand], Κενώ [Queneau, Raymond] και άλλοι) κατασκεύασαν εύκολα μια αμφίβολη υφολογική πρωτοτυπία. Ο πλούτος των προφορικών γαλλικών, από τις διάφορες αργκό μέχρι την απλή λαϊκή γλώσσα, χάθηκε μέσα στο φρικτό *melting pot* των δημοσιογραφικών, τεχνοκρατικών, διαφημιστικών κ.λπ. ζαργκόν. Βλέπουμε εδώ, όπως μπορούμε να δούμε επίσης στην εξαφάνιση του λαϊκού τραγουδιού, τις συνέπειες της απώλειας κάθε συλλογικής αυτονομίας απέναντι στο εμπόρευμα και το κράτος. Οι ψευδο-αργκοτικοί όροι που λανσάρονται κάθε σεζόν, μακράν του να εκφράζουν τη συμφωνία μιας κοινότητας σε ρήξη με το κοινωνικό πρότυπο, υποδηλώνουν δουλοπρεπώς την επίπλαστη συνέργεια στη συμμόρφωση, στην εξοικείωση με το εμπόρευμα. Και εξαπλώνονται τόσο γρήγορα παντού, από τα λύκεια μέχρι τα υπουργεία, επειδή ανταποκρίνονται σε μια ξέφρενη ανάγκη ταύτισης (με τις θεαματικές μόδες, με τους επιτρεπόμενους ρόλους, με όσα υπάρχουν) που μαίνεται παντού. Απέναντι στα στερεότυπα της συναίνεσης, απέναντι στη γλώσσα των συνθημάτων, η χρήση των πόρων της άλλοτε κοινής γλώσσας προσλαμβάνει την όψη μιας αργκό (με την έννοια της άρνησης), όπως ακριβώς σήμερα η επίκληση των οικουμενικών συμφερόντων της ανθρωπότητας φαντάζει σαν ιδιαίτερη λόξα.

Σύμφωνα με ήδη παλιές εκτιμήσεις, το λεξιλόγιο και η γραμματική κατανόηση της μεγάλης πλειονότητας των Αμερικανών δεν αναπτύσσονται πέρα από μια μέση ηλικία δώδεκα ή δεκατριών χρόνων. (Και τι χρόνια! Πώς τα περνάνε!) Έτσι πολλοί από αυτούς δυσκολεύονται πάρα πολύ να κατανοήσουν μια δευτερεύουσα πρόταση. Στη Γαλλία, κάποιιοι προσπαθούν να μας βάλουν να καλύψουμε μια καθυστέρηση που απειλεί να μας καταδικάσει στην ανάγνωση του Προυστ, ενώ θα έπρεπε να ασχοληθούμε με την *basics*: “Οι ειδικές δυσκολίες στη γραμματική και στην ορθογραφία των γαλλικών δυσχεραίνουν σήμερα την ανάπτυξη μηχανών και λογισμικών ικανών να χρησιμοποιούν και να επεξεργάζονται τη γραπτή και προφορική γαλλική γλώσσα. Αυτή η κατάσταση εγκυμονεί για τη Γαλλία έναν σοβαρό κίνδυνο πολιτισμικής περιθωριοποίησης και τεχνολογικής και βιομηχανικής καθυστέρησης.” (*Sud-Ouest*, 21 Οκτωβρίου 1985.) Κάποιοι γλωσσολόγοι και ειδικοί της πληροφορικής θα περάσουν λοιπόν τα απαραίτητα γαλλικά μας από τον μύλο τους και δεν αμφιβάλουμε ότι θα βγουν από εκεί τόσο ποιητικά μεταμορφωμένα όσο ο στίχος “*Η σάρκα είναι θλιμμένη, αλίμονο! και διάβασα όλα τα βιβλία*”¹, που αποδίδεται από μια μεταφραστική μηχανή “*Το κρέας είναι σάπιο, αλίμονο! και η βιβλιοθήκη μου είναι άδεια*”.

¹ [ΣτΜ] “La chair est triste, hélas! et j’ ai lu tous les livres.” [Stéphane Mallarmé (1866). *Brise marine* (Θαλασσινή αύρα).]

Κάποιοι άλλοι γλωσσολόγοι, λιγότερο ανησυχητικοί ως προς την ηλιθιότητα αφού εργάζονται για τον χρεοκοπημένο σοσιαλ-μιτερανισμό, επιφορτίστηκαν από μια οργάνωση “Προτεραιότητα στα αριστερά” “να επινοήσουν 86 νέες λέξεις που θα μείνουν στην ιστορία”: αυτό έχει ως αποτέλεσμα το “serpub” για τη “δημόσια υπηρεσία” [“service public”], το “map” για τον “εκσυγχρονισμό του παραγωγικού μηχανισμού” [“modernisation de l’ appareil de production”], ή ακόμα το “rasmod” για την “αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό” [“rassemblement et modernisation”] (*Le Canard enchaîné*, 6 Νοεμβρίου 1985). Οι συντμήσεις που σκαρφίζεται αυτή η *αγκιτπρόπ* αλλά Φαμπιούς, ως πρώιμες απόπειρες *νεογλώσσας*, είναι τόσο αδόκιμες όσο και μια προεκλογική εκστρατεία που έχει ως θέμα της, ενάντια σε όλους τους κανόνες του είδους, μια σίγουρη νίκη του αντιπάλου (“Βοήθεια, η δεξιά επιστρέφει!”). Αλλά δεν είναι καν ιδιαίτερα αξιοσημείωτες ή σκανδαλώδεις, καθώς το σύνολο της επίσημης γλώσσας της κοινωνίας δεν είναι παρά ένας απέραντος πλεονασμός, που επαναλαμβάνει ακατάπαυστα τους συλλογισμούς της αποδοχής· πράγμα το οποίο δικαιολογεί αναμφίβολα την επεξεργασία απλουστευμένων τύπων, που συντομεύουν τη διακήρυξη μιας μη-σκέψης για την οποία ακόμα και οι παραμικρές γλωσσικές αποχρώσεις αποτελούν άχρηστη περιπλοκή. Έτσι, όταν ένας γραφειοκράτης αυτού που αποκαλείται ακόμα συνδικάτο (εν προκειμένω της C.F.D.T.²) δηλώνει, σχετικά με μια νέα μέθοδο ενσωμάτωσης των εργαζομένων –τους “κύκλους ποιότητας”– : “Στο κάτω κάτω, γιατί αυτό που είναι καλό για την εταιρεία να μην είναι καλό για τους μισθωτούς;” (*Libération*, 14-15 Δεκεμβρίου 1985), μπορούμε να θεωρήσουμε ότι μια τόσο ειλικρινής προσήλωση στα συμφέροντα αυτού που παλιότερα αποκαλούνταν εργοδοσία θα

² [ΣτΜ] C.F.D.T. (Confédération Française Démocratique du Travail): Γαλλική Δημοκρατική Συνομοσπονδία Εργασίας.

μπορούσε επωφελώς να εκφραστεί με όρους “map” και “gasmod”. Από την πλευρά μας, φέρνοντας στη μνήμη το 1968 (“Τα συνδικάτα είναι μπουρδέλα”), θα συνοψίζαμε αυτή την κατάληξη του παλιού ρεφορμισμού με τη διατύπωση “να κλείσουν οι οίκοι ανοχής”.

Μέσα στη γενική απώλεια της κρίσης, και επομένως της γλώσσας, του λεξιλογίου, εγγράφεται η ιδιαίτερη μοίρα της ανάγνωσης. Έστω και αν μπορεί να διαβάζει με την έννοια της Unesco, το φράγμα που χωρίζει τον κορεσμένο από εικόνες, θορύβους και ψέματα θεατή από σημαντικά γραπτά, για παράδειγμα από το χιούμορ του Σουίφτ, είναι εξίσου πραγματικό με την απόλυτη αδυναμία αποκρυπτογράφησης ενός κειμένου. Διαθέτουμε άλλωστε ως προς αυτό ένα αδιάψευστο πρακτικό κριτήριο: αν υπήρχαν περισσότερα από λίγα άτομα που μπορούσαν να διαβάζουν Σουίφτ (ή Μαρξ, ή Ντεμπόρ), θα το ξέραμε! Αλλά το πρόβλημα δεν αφορά αποκλειστικά τα ανατρεπτικά γραπτά. Παρόλο που η Βίβλος θεωρείται ότι παραμένει ένα απόλυτο *best-seller*, το βιβλίο υπήρξε το κύριο υλικό εργαλείο για την εδραίωση μιας κοσμικής κουλτούρας. Αρχικά κλεισμένο στα μοναστήρια, έπειτα αναπαραγόμενο στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες, το βιβλίο, καθώς εξαπλώνεται στον κόσμο χάρη στην τυπογραφία (και στην εισαγωγή του χαρτιού στην Ευρώπη), καθιστά προσιτή στον καθένα τη μνήμη όσων έκαναν, ένωσαν και σκέφτηκαν οι προηγούμενοι άνθρωποι: η σύγχρονη ιστορική συνείδηση, η οποία, πέρα από το πλαίσιο της πόλεως και του άμεσου διαλόγου που παρέχει, έχει ως ορίζοντα τα οικουμενικά συμφέροντα της ανθρωπότητας, είναι από αυτή την άποψη κόρη του βιβλίου. Ο Λίχτενμπεργκ [Lichtenberg, Georg Christoph] ήταν αυτός που παρατήρησε ότι η τυπογραφία και η πυρίτιδα εφευρέθηκαν την ίδια περίοδο; Το βιβλίο σε κάθε περίπτωση υπήρξε ένα όπλο μεγάλης εμβέλειας στους ιστορικούς αγώνες της σύγχρονης εποχής και, διαχρονικά, μπορούμε να πούμε ότι υπηρέτησε κυρίως τις δυνάμεις της χειραφέτησης.

Πράγματι, το βιβλίο, εύχρηστο και αναπαραγώγιμο κατά βούληση, παρέχει στο γραπτό τη μέγιστη δημοσιότητα, μια πραγματική *συλλογική* ύπαρξη, ενώ ταυτόχρονα γενικεύει την ελευθερία του *ατομικού* στοχασμού, της κρίσης *επί των στοιχείων* της σκέψης, που προηγούμενως προοριζόταν αποκλειστικά για μια ελάχιστη μειοψηφία. Και αυτή η υλική αλλαγή δεν παραλείπει να μεταμορφώσει με τη σειρά της την ίδια την πνευματική δραστηριότητα. Μπορεί επιγραμματικά να ειπωθεί για τη σκέψη που κατατίθεται σε ένα γραπτό το οποίο γίνεται έτσι πλήρως δημόσιο ότι συνωμοτεί με τον χρόνο: σε αντίθεση με τη γλώσσα της μαγικοθηρησκευτικής αποκάλυψης, πρέπει να παραδεχτεί ότι η αλήθεια της βρίσκεται μπροστά της, σε μια πιθανή επαλήθευση· αντιλαμβάνεται τον εαυτό της μέσα στη συνέχεια μιας ιστορίας της συνείδησης, ως μνήμη και ως σχέδιο. Και αυτό ισχύει για κάθε γραπτό που έχει κάποια αξία, ανεξάρτητα από το “είδος” στο οποίο το κατατάσσει η ακαδημαϊκή ταξινόμηση. Αυτό που χαρακτηρίζει αντιθέτως την αποβλακωτική λογοτεχνία, πέρα από οποιοδήποτε αισθητικό κριτήριο, είναι ακριβώς ότι εφόσον καταβροχθίζεται για να διασκεδάσει ένα κλάσμα του χρόνου, παραμένει *νεκρό γράμμα*, χωρίς σχέδιο, χωρίς ποίηση αφού δεν έχει *χρόνο μπροστά της*. Επομένως το μοναδικό ζητούμενο είναι η μεγαλύτερη ή μικρότερη επιδεξιότητα στη χρήση μιας παγιωμένης σύμβασης, και αυτό μπορεί να περιλαμβάνει από ρομάντζα τύπου Άρλεκιν μέχρι εκλεπτυσμούς αλά Περέκ [Perec, Georges].

Επιπλέον, σε αυτή την αντιπαράθεση μνήμης και φαντασίας που καθιστά την ανάγνωση έναν πιο έντονο χρόνο, σε σύγκριση με την κυρίαρχη φτώχεια των συναισθημάτων και των ιδεών, υπάρχει μια ποιότητα που μπορεί βέβαια να αποτελέσει

ένα αντιστάθμισμα, εντέλει εξίσου χυδαίο και ποταπό με οποιοδήποτε άλλο. Το βιβλίο, ως “ιδιαιτέρος τρόπος να ζει κανείς” (Φλωμπέρ [Flaubert, Gustave]), μπορεί επίσης να είναι, τόσο γι’ αυτόν που το διαβάζει όσο και για εκείνον που το γράφει, ένας τρόπος να μη ζει, να παραιτείται, όπως δείχνουν αφειδώς λογοτέχνες και διανοούμενοι· ή μάλλον όπως έδειχναν, διότι οι ειδικοί του γραπτού λόγου δύσκολα μπορούν σήμερα να ανταγωνιστούν τα θεαματικά υποκατάστατα της ζωής. Ωστόσο, το ερώτημα της ιστορικής εμβέλειας και της ανθρώπινης χρήσης ενός κειμένου απλώς *εγείρεται* από το βιβλίο ως προνομιακή τεχνική μνήμης και διάδοσης της σκέψης, όπως υπήρχε στην παλιά προθεαματική κουλτούρα: η απάντηση εναπόκειται, σε κάθε εποχή, σε εκείνους που ξέρουν να ανανεώνουν αυτή τη μνήμη επικαιροποιώντας την αλήθεια της (γνωρίζουμε τον ρόλο του σουρρεαλισμού από αυτή την άποψη, και εκείνον των καταστασιακών). Εν ολίγοις, το βιβλίο δεν είναι παρά ένα μέσο, αλλά ήταν το μέσο μιας κοινωνίας της οποίας τη μερικώς συνειδητή ιστορική διάσταση αναπαριστούσε η κουλτούρα: ακόμα και αυτό είναι πάρα πολύ, βέβαια, για το κυρίαρχο όνειρο μιας οριστικής παγετοποίησης που θα διαχειρίζονται οι αυτόματες μνήμες των μηχανών και των “λογισμικών” τους. Εδώ, με την τελική λύση του προβλήματος της γλώσσας, η ζωή των λέξεων παραχωρεί τη θέση της στην κυκλοφορία των σημάτων.

Είναι δύσκολο να επικαλεστεί κανείς την υποκειμενική πτυχή του ζητήματος –τη γλώσσα που αντηχεί με την ανάγνωση, τον χρόνο που ρυθμοδοτείται από την ονειροπόληση ή τον στοχασμό, όλα αυτά που ήταν εντελώς κοινότυπα και που δεν ωφελούν καθόλου την κυρίαρχη οργάνωση της αποβλάκωσης– χωρίς να θεωρηθεί σήμερα ένας μνησικάκος παρελθοντιστής, ένας επιζών ενός καταποντισμένου κόσμου. Στον σχιζοφρενικό χρόνο που *καταλαμβάνεται* από τις προγραμματισμένες διασκεδάσεις, ως διαδοχή κατακερματισμένων στιγμών χωρίς αποτέλεσμα ή διαδικασία, χάνεται η υποκειμενική ικανότητα να διαβάζει κανείς, να *κατοικεί* τον αντικειμενοποιημένο χρόνο, τη μνήμη που κατατίθεται σε ένα βιβλίο, και να την συναρμόζει με τον δικό του χρόνο. Με τον ίδιο τρόπο ένας κτισμένος χώρος συντίθεται με τον χρόνο εκείνων που τον χρησιμοποιούν: μπορεί πάντα να ανασυντίθεται από έναν άλλο χρόνο, μια άλλη ζωή. Εκτός αν αποτελεί προϊόν της σύγχρονης αρχιτεκτονικής, της αδυναμίας σύνθεσης με *αυτά*: τότε δημιουργεί την ανάγκη να βλέπει κανείς τηλέοραση, να καταναλώνει προκατασκευασμένο χρόνο. Έτσι ένα προϊόν των σύγχρονων εκδόσεων, που δεν είναι φτιαγμένο για να διαβαστεί, συναντά στους αγοραστές του μια ανικανότητα ανάγνωσης που το δικαιολογεί πλήρως. Και, κατά τρόπο κυκλικό, η ποσοτική και ποιοτική εξαφάνιση του χρόνου της ανάγνωσης από την καθημερινή ζωή του καταναλωτή ενισχύει την τάση για την εξάλειψη της γραπτής μνήμης.

Ο αλφαριθμητισμός, ως παράγοντας ενσωμάτωσης στην παγκόσμια αγορά, που αναγνωρίζεται από κάθε υπανάπτυκτη γραφειοκρατία ως πρωταρχικό καθήκον για την τοπική οικονομία, δεν μπορεί καν να εξεταστεί, καθώς καταστρέφει παλιές μορφές μνήμης και κουλτούρας, με την ήρεμη ικανοποίηση του Μαρξ που μιλούσε για το εμπόρευμα ως το βαρύ πυροβολικό που θα γκρέμιζε όλα τα Σινικά τείχη³. Όσον αφορά

³ [ΣτΜ] “Με τη γρήγορη βελτίωση όλων των εργαλείων παραγωγής, με την τεράστια διευκόλυνση των μέσων επικοινωνίας, η αστική τάξη τραβάει στον πολιτισμό όλα τα έθνη, ακόμα και τα πιο βάρβαρα. Οι φτηνές τιμές των εμπορευμάτων είναι το βαρύ πυροβολικό με το οποίο γκρεμίζει όλα τα σινικά τείχη και αναγκάζει ακόμα και το πιο πεισματικό μίσος των βαρβάρων απέναντι στους ξένους να συνθηκολογήσει. Υποχρεώνει όλα τα έθνη, με την απειλή της εξαφάνισης, να υιοθετήσουν τον αστικό τρόπο παραγωγής. Τα υποχρεώνει να εισαγάγουν

ειδικά την Κίνα, η υιοθέτηση του λατινικού αλφαβήτου θα επέτρεπε, καλύτερα από οποιαδήποτε λογοκρισία, να υπαχθούν όλα τα γραπτά του παρελθόντος στη διακριτική ευχέρεια της εξουσίας, να παραδοθούν στην επαναγραφή ή στην απόκρυψη από τους ειδικούς και τους επίσημους εμπειρογνώμονες. Αυτή η ακραία περίπτωση δεν είναι όμως και τόσο εξωτική. Στις χώρες μας, η συνέχεια του συστήματος γραφής δεν μπορεί να διαρρηχθεί τόσο βάνουσα, αλλά η ικανότητα ανάγνωσης των έργων του παρελθόντος απειλείται εξίσου σοβαρά. Η εξοικείωση με την παθητική λήψη θεαματικών σημάτων, η συσκοτίση του νοήματος των λέξεων από την προπαγάνδα των *mass media*, η αμνησία που καθιερώνεται ως *nec plus ultra* [άκρον άωτον] της νεωτερικότητας από αυτό που δύσκολα τολμάει κανείς να αποκαλέσει εκπαιδευτικό σύστημα, όλα συνεργούν ώστε τα γραπτά του παρελθόντος να απομακρυνθούν στον αποκλειστικό τομέα μιας ψευδο-λογιότητας, του εταιρικού κώδικα της γραφειοκρατικοποιημένης κουλτούρας. Αυτό που θα γινόταν έτσι τελικά απρόσιτο, ακατανόητο, είναι η ιστορία της συνείδησης (στις διάφορες θεωρητικές, ποιητικές κ.λπ. μορφές της), όπως είναι, με όλο το πιθανό μέλλον της, κατατεθειμένη στα βιβλία: η συνείδηση της ιστορίας θα παρεμποδιζόταν με αυτόν τον τρόπο ακόμα πιο αποτελεσματικά. Όπως ακριβώς αναφερθήκαμε στα “ιερογλυφικά που φέρουν αυτά τα μεταμφιεσμένα σε τρόφιμα εμπορεύματα, σαν στίγματα της εξαφάνισης της αξίας χρήσης τους” (βλ. το άρθρο [Abasourdir](#) [Αποχαύνωση]), έτσι πρέπει να αναγνωρίσουμε στην υπερτροφία των “κριτικών σχολίων” που πλήττουν σήμερα τα σημαντικά κείμενα του παρελθόντος το σημάδι του μαρασμού της *κοινής χρήσης* τους. (Ένα κείμενο τόσο σύντομο και σημαντικό όπως ο *Λόγος περί εθελοδοουλίας* του Λα Μποεσί μπορεί για παράδειγμα να είναι τόσο βαθιά θαμμένο κάτω από τα ερείπια της σκέψης τύπου Λεφόρ [Lefort, Claude] ώστε να γίνεται δύσκολο να το ανακαλύψει κανείς στον τόμο που έχει φουσκώσει τόσο πολύ από τα ακαδημαϊκά αναβολικά των εκδόσεων Payot)⁴.

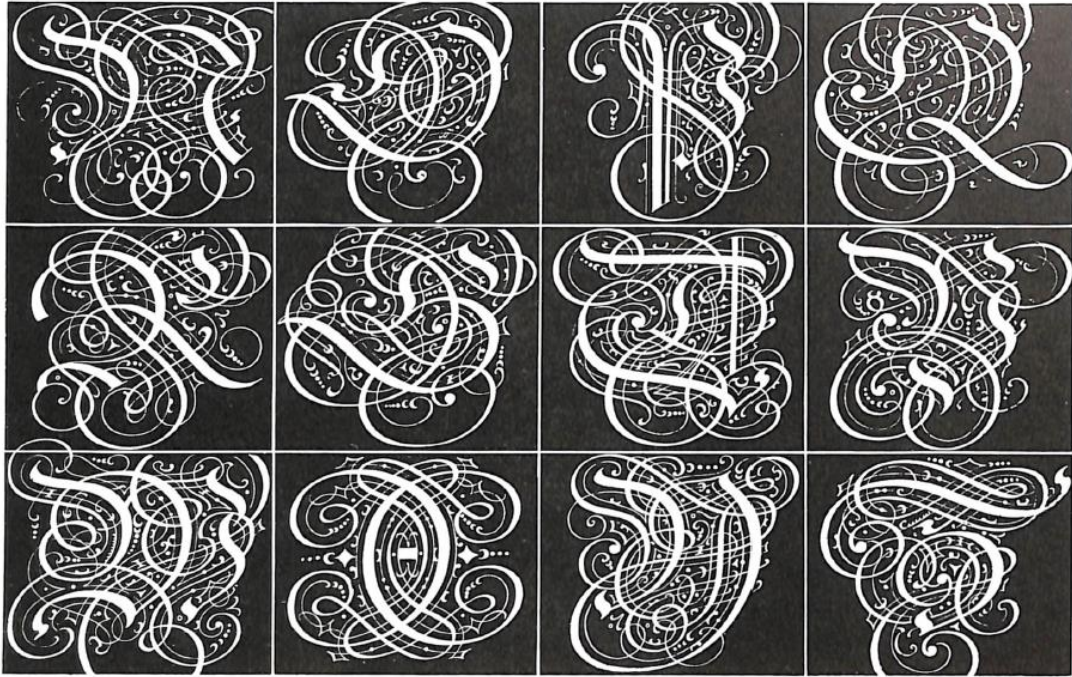
Θα επανέλθουμε σίγουρα στο ζήτημα των σύγχρονων εκδόσεων, που αντιμετωπίζονται ως παραγωγή “μη βιβλίων” (όπως αποκαλούνται από τους ίδιους τους επαγγελματίες), όπου η αποσύνθεση της αερολογίας προμηνύει απλώς εκείνη του χαρτιού που την ανέχεται, προορισμένο να γίνει σκόνη σε καμιά τριανταριά χρόνια. Στο μεταξύ, είναι ξεκάθαρο ότι η υπεραφθονία βιβλίων δεν αποδεικνύει τίποτα υπέρ της ανάγνωσης, όπως και ο πολλαπλασιασμός των εικόνων δεν αποδεικνύει τίποτα υπέρ της όρασης. Και πρώτα απ’ όλα επειδή η αληθινή κουλτούρα δεν βρίσκεται στον ακαδημαϊκό εφιάλτη της ανέφικτης εξαντλητικής βιβλιογραφίας, αλλά σε μια ποιοτική χρήση που *επαναφέρει στη ζωή* τα κείμενα που αποτελούν μαρτυρίες μιας ανώτερης ανθρωπότητας· κάτι που δεν έχει καμία σχέση με τον βαριεστημένο θαυμασμό μιας ξενάγησης, υπό την καθοδήγηση των λεγόμενων ειδικών.

Μια καλή ένδειξη σχετικά με τις ικανότητες μιας εποχής από αυτή την άποψη παρέχεται από τον τρόπο της να *μεταφράζει*: πράγματι, είναι γνωστό ότι κάθε μετάφραση είναι αν μη τι άλλο πιστή στο *πνεύμα της εποχής της*. Εκείνες αυτής της εποχής κρίνουν

στους κόλπους τους αυτό που αποκαλεί πολιτισμό, δηλαδή να γίνουν και τα ίδια αστοί. Με δυο λόγια, δημιουργεί έναν κόσμο κατ’ εικόνα της.” (Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Ένγκελς (1848). *Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος*.)

⁴ [ΣτΜ] Étienne de La Boétie. *Discours de la servitude volontaire* (Λόγος περί εθελοδοουλίας). Δημοσιεύτηκε παράνομα το 1577, μετά τον θάνατο του Λα Μποεσί (1530-1563). Από τις εκδόσεις Payot κυκλοφόρησε το 1976 σε έναν τόμο που περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, επίμετρο του Κλωντ Λεφόρ.

επομένως την ποταπότητα και τη στείροτητά της, μόλις επιχειρεί να αποκαταστήσει αυτά που είναι ανίκανη να προσπελάσει. Όταν κάποιοι καθηγητές αναλαμβάνουν να ξαναμεταφράσουν τον Κάφκα, για παράδειγμα, δεν μπορούμε να επαληθεύσουμε αν ξέρουν καλύτερα γερμανικά από τον Βιαλάτ [Vialatte, Alexandre], αλλά μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι ξέρουν λιγότερο καλά γαλλικά. Για να μην αναφερθούμε στις πραγματικότητες των οποίων η μηχανή της *Σωφρονιστικής Αποικίας* παραμένει το πιο τρομακτικό προμήνυμα, σήμερα που οι αλυσίδες της βασανισμένης ανθρωπότητας είναι φτιαγμένες από *listings* ηλεκτρονικών υπολογιστών. Όσο γι' αυτούς τους καθηγητές, πρέπει βέβαια να ζήσουν, θα πει κανείς. Εμείς από την πλευρά μας δεν βλέπουμε την ανάγκη. Και αν δεν τερματιστούν σύντομα οι υπερβολές τους, σίγουρα θα κάνουν και άλλα απροστάτευτα θύματα να νιώσουν το βάρος του σχολαστικισμού τους: μπορούμε ήδη από τώρα να φοβόμαστε για τον Πόε [Poe, Edgar Allan], αφού έχει αποδειχθεί ότι ο Μπωντλαίρ [Baudelaire, Charles] δεν είχε πτυχίο αγγλικών. Πότε επιτέλους θα έχουμε έναν λεπτομερή κατάλογο των μεταφραστικών λαθών του;

Το γεγονός ότι η μοίρα της ανάγνωσης είναι ένα ζήτημα υψίστης σημασίας για τους συγγραφείς μιας Εγκυκλοπαίδειας δεν θα έπρεπε να εκπλήσσει κανέναν. Ωστόσο, θα μπορούσαμε να εξετάσουμε πιο αποστασιοποιημένα το ενδεχόμενο να χαθεί ολοσχερώς η ικανότητα της ανάγνωσης, αν αυτό επηρέαζε μόνο το δικό μας έργο, και όχι τόσα άλλα, των οποίων η αξία έχει αποδειχθεί καλύτερα.

Είναι αλήθεια ότι σε αυτή την περίπτωση δεν θα αισθανόμασταν υποχρεωμένοι να προσθέσουμε νέες σελίδες σε όλες αυτές που επιτρέπουν ήδη στον καθένα να επαληθεύσει τους λόγους του για να διεξάγει τον πόλεμο της ελευθερίας. Πράγματι, δύσκολα θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε με τον Μαλλαρμέ όταν ισχυριζόταν ότι “όλα στον κόσμο υπάρχουν για να καταλήξουν σε ένα βιβλίο”. Υπάρχουν όμως κάποια βιβλία που επιτρέπουν, όπως και ένας μικρότερος αριθμός συναντήσεων, να συλλάβουμε έναν κόσμο με καλύτερη κατάληξη από τη σημερινή μολυσματική αποσύνθεση.